

De ce însă tot ciștiștigul pentru Ungaria, toată pierderea pentru România ? Nu e oare aceasta dovada că Ungurii au jucat bine, și că Românii — „foștii” bineînțeles — au jucat prost ? Cine poate crede așa ceva ? Ciștiștigul de la Viena, cel real nu cel aparent, e pentru Germania. România e slăbită și capătă un hotar absurd care poate fi apărat. Iar Germania, prin Ungaria a cărei capitală se afla sub bătaia tunurilor germane ajunge la Carpați și la petrolul românesc. Ungaria, recunoscătoare, deschide porțile ei social-naționalismului. România năucită de durere, așază național-socialismul la putere. Iar peste această lume frământată Dl. Hitler își întinde garanția care apără în aparență hotarele românești, dar delimitează în realitate spațiul vital german.

Iată cum s-a ajuns în „etape” la „ordinea nouă” în Bazinul Dunărean : liniște, împărțire, supunere.

A arunca vina acestor întâmplări, care au urmat potrivit unui plan bine chibzuit, în fața căruia „oamenii fără putere de caracter” au „capitulat de bună voie”, în sarcina „foștilor”, și mai cu seamă în sarcina mea, care timp de un an și jumătate, fără a provoca și fără a supăra pe nimeni, am sprijinit credința în neatîrnarea țării pe hotărîrea de rezistență națională (și care pentru a nu mă despărți de această credință m-am despărțit de guvern) e o revoltătoare nedreptate.

Mai drept, și inspirat direct din viile Domnului, e Zelea Codreanu tatăl — unul din gînditorii noului regim — care spovedindu-se drept credinciosului Pamfil în ziarul „Curentul”, recunoaște că toate cele ce se întâmplă sunt voite de Dumnezeu, fiindcă Atotputernicul, înconjurat de toți Arhanghelii săi, luptă cu sabia de foc alături de Axă, și împotriva Satanei britanice !

Nimeni firește nu poate lua în nume de rău Generalului Antonescu că urmează în nefericitele împrejurări de azi, cu sau fără sprijinul Arhanghelilor din cer, politica Axei. În situația în care se afla, nu putea urma o altă politică. Dar cu o condiție : această politică să fie urmată cu simțul realității și cu un oportunism vinjos ; nu cu lirismul încrezător și admirativ al D-lui Manoiilescu. În cadrul unei politici fără scrupule nu putem așeza decît o politică fără iluzii deșarte. Nu avem dreptul să înșelăm pe nimeni. Pe noi înșine, mai puțin decît pe oricine. Trebuie să ne refacem puțința de a avea caracter. Și să ne împotrivim, cînd va fi nevoie, ca să nu ajungem la o nouă „etapă”, pe panta capitulărilor. Să avem grijă de sufletul nostru ca de pînea noastră de toate zilele : coaja, fie ea deocamdată și a Axei, miezul însă să fie românesc. Și să nu închidem porțile de ieșire, ca să nu pierdem viitorul.

(Va urma)

Solidaritate internațională: Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române din Paris. 1916—1923

LIDIĂ BRÂNCEANU

Revoluția din 22 Decembrie 1989, născută din nevoia de dreptate, libertate, democrație și demnitate a unui întreg popor, a reasezat societatea românească pe temelii sigure ale legalității și dreptului, reînscrind-u-i valorile, sistematic și brutal întrerupte în ultimii 45 de ani, în circuitul european

Imediat după victoria Revoluției câștigate cu atâtea jertfe omenești, domnul Roland Dumas, ministru de stat și ministru al afacerilor externe al Franței, în timpul vizitei sale oficiale în România, preciza: „Am venit să exprim în numele guvernului francez marea disponibilitate a Franței față de România în toate domeniile evocate în cadrul întrevederii noastre. Această disponibilitate se va materializa, sper, foarte repede atît în relațiile noastre bilaterale, cît și în acțiunile pe care Franța le poate desfășura pe lângă Comunitatea Economică Europeană.

„Aceste relații se vor sprijini pe o tradiție seculară existentă între cele două țări ale noastre, care a fost întreruptă în acești ani ai dictaturii și care va putea acum să se dezvolte fără nici un fel de piedici, datorită revoluției înfăptuite de poporul român care a știut să-și recîștige libertatea, democrația și un mod nou de viață”¹.

Tradiția de colaborare dintre Franța și România este confirmată de numeroase documente existente în fondurile de arhivă ale Arhivelor Statului. Atenția noastră s-a dreptat spre prezentarea informațiilor din fondul „Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris”², ale cărui documente, puțin cercetate pînă acum, se referă la activitatea desfășurată de comitet în perioada 1916—1918.

Creat la Paris³, cu sediul în Champs Elysée nr. 114, imediat după intrarea României în război, Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române (Comité d'Assistance à la Croix Rouge Roumaine) a avut drept scop⁴ de „a contribui în străinătate, sub toate formele care vor fi recunoscute cele mai eficace, la ajutorarea răniților și prizonierilor de război români, oriunde s-ar afla aceștia, prin trimiterea de bani, îmbrăcăminte, alimente”.

Comitetul de Asistență era constituit atît din reprezentantele coloniei române din Franța, dornice de a da un ajutor țării lor, cît și din personalități politice și culturale franceze, care au sprijinit sub diferite forme realizarea programului stabilit.

Conform statutului,⁵ Comitetul era format dintr-un Consiliu de administrație aflat sub președinția Anei Lahovari⁶, din membri activi și membri de onoare. Printre membrii activi se înscriau unele personalități importante ale timpului: François Arago, ministru plenipotențiar, Georges Lacour-Gayet, președintele Asociației Franco-Române și membru al Institutului, Jean Dupuy, președintele Sindicatului Presei din Franța, general de Lacroix, general Pau, ș.a.⁷

¹ Din „Adevărul”, vineri, 12 ianuarie 1990, p. 3.

² Arh. St. București, fond. Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris (1916—1919), dosar 39/1916, p. 2, lb. fr.

³ Direcția Generală a Arhivelor Statului, preocupată de îmbogățirea continuă a tezaurului arhivistic național, a achiziționat prin cumpărare, de la membrii familiei Lahovari, documente care reflectă activitatea desfășurată de Comitetul de Asistență a Crucii Roșii de la Paris, în perioada 1916—1919. Documentele, în cantitate de 3 m.l., foi volante, scrise în limbile franceză majoritatea, germană, engleză și română au fost constituite în 310 u.a. (dosare) ordonate cronologic, inventariate și puse la dispoziția cercetătorilor prin sălile de studiu.

⁴ Arh. St. București, fond Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris (1916—1919), dosar 39/1916, lb. fr.

⁵ Ibidem, dosar 130/1916, f. 57, v. și *Rapport sur l'Oeuvre accomplie par le Comité d'Assistance à la Croix Rouge Roumaine*, Paris, 1919. p. 1

⁶ Ana Lahovari, născută Crețulescu a fost căsătorită cu Alex. Emil Lahovari, care în perioada 1916—1919 a fost ministru plenipotențiar al României la Paris.

⁷ *Rapport sur l'Oeuvre accomplie...*

Printre membrii de onoare ai comitetului figurau, alături de români și personalități culturale ale Franței: René Bazin, Edmond Rostand, Camille Saint-Saëns, Maurice Barrès ⁹ de la Academia Franceză.

Rapoartele de activitate și dările de seamă ale Comitetului arată că trei mari societăți ale Crucii Roșii franceze se găseau reprezentate în Comitet prin generalul Délanne, vicepreședintele Societății de Ajutorare a Răniților Militari (Société de Secours aux Blessés Militaires) G. Hanotaux, membru al Consiliului de Administrație al Asociației Femeilor Franceze (L'Association des femmes françaises) și membru al Academiei franceze, M. Trélat membru al Uniunii Femeilor Franceze (L'Union des Femmes de France), L. Villars, președintele Consiliului de Administrație al Băncii Uniunii Franceze.

Paul Deschanel¹⁰, președintele Camerei Deputaților din Franța, a acceptat președinția de onoare a Comitetului de Asistență, dându-i în acest fel un plus de autoritate.

Pentru a fi cât mai eficace în atingerea scopurilor propuse, care implicau un mare volum de muncă și de responsabilități, au mai fost create la Paris „Comitetul franco-român de ajutoare a mutilaților de război”¹¹, care facilita cumpărarea de aparate și proteze, și „Secția română a îmbrăcămînții prizonierilor de război”¹², care se ocupa de „cumpărarea, confecționarea, ambalarea și expedierea hainelor destinate prizonierilor români internați în Germania și Austria”¹³.

Din corespondența¹⁴ purtată de Ana Lahovari cu guvernul român de la Iași și cu Crucea Roșie Internațională, cu legațiile României din diferite țări, constatăm că atenția Comitetului, imediat după înființare, s-a îndreptat spre procurarea de fonduri și întocmirea listelor oficiale privind numele, numărul și locul de internare al prizonierilor români, în vederea trimiterii ajutoarelor¹⁵ necesare (alimente, îmbrăcăminte, medicamente, cărți), facilitând totodată și legăturile dintre prizonieri și familiile lor¹⁶.

Ana Lahovari, în solicitările de credite adresate guvernului român, a fost sprijinită și de generalul Rudeanu, șef al Misiunii militare române din Paris¹⁷.

Din partea Franței, Lévi-Strauss a încercat să găsească cea mai practică soluție pentru trimiterea pachetelor și asigurarea primirii lor de către prizonierii români¹⁸.

⁹ Lidia Mihăilescu, *Personalități culturale ale Franței în sprijinul unității naționale a României*, în „Manuscriptum”, nr. 4, 1983 p. 60.

¹⁰ Arh. St. București, fond Comitetul de Asistență, dosar 53/1916—1918 f. 2, lb. fr. Ca genuri de documente mai importante, aflate în fondul de arhivă, menționăm statutele, procesele-vele, tabelele și voluminoasa corespondență a Anei Lahovari cu personalități politice, științifice și culturale române și străine.

¹¹ *Rapport sur l'Oeuvre accomplie*, f. 4.

¹² Arh. St. București, fond Comitetul de Asistență, dosar 135/1917, f. 5, lb. fr.

¹³ *Ibidem*, dosar 125/1917, f. 57; v. și Section Roumaine du vetement du prisonnier de la guerre, 1916,—1918, Paris, p. 1.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 52/1916, f. 22, lb. fr.

¹⁵ *Ibidem*, dosar 76/1917.

¹⁶ *Ibidem*, dosarele 8, 122, 129, 140/1916—1918.

¹⁷ *Ibidem*, dosar 151/1918.

¹⁸ *Ibidem*, dosar 52/1917, f. 18—19.

¹⁹ *Ibidem*, dosar 39/1916, f. 13—14, lb. fr.

Un memoriu a fost înaintat de Comitetul de Asistență amiralului Gracovski, directorul Secției Crucii Roșii Române de la Berna, prin care se ofereau amănunte referitoare la conținutul pachetelor pentru soldați și ofițeri, suma care le era alocată, cantitatea de hrană și felul îmbrăcăminții care le reveneau ¹⁹.

Din corespondența ²⁰ cu oficialitățile române și franceze, constatăm multitudinea de probleme pe care Comitetul de Asistență le-a avut de rezolvat pe linia aprovizionării de pe o piață unde se impuseseră restricții severe; asigurarea transportului acestor pachete pe teritorii bulversate de război, pe căi ferate suprapline și aproape de liniile de luptă; urmărirea ca distribuirea pachetelor în cadrul lagărelor să se facă de o manieră echitabilă, în condițiile în care totul era într-o continuă nesiguranță. Trimiterea pachetelor nu putea fi întreprinsă de Comitet decît în urma unor acorduri bine definite între guvernul român și guvernele cu care România era în război, pentru a se stabili pe bază de reciprocitate raporturilor lor cu prizonierii aflați în diferitele lagăre ²¹.

Pentru stringerea de fonduri, Comitetul de Asistență a organizat spectacole, concerte, expoziții de artă populară și arhitectură, care s-au bucurat de sprijinul factorilor culturali din Franța. Astfel, administratorul Comediei Franceze, Émile Fabre ²², a pus sălile teatrului său la dispoziția spectacolelor organizate de Comitet, iar Jean Rouché ²³, directorul Academiei Naționale de Muzică din Paris, a găzduit în sala Operei o serie de concerte la care a avut o contribuție deosebită George Enescu, cel care, mobilizat și devenit artist-ostaș în 1916, s-a străduit să aline și totodată să încurajeze spiritele greu lovite de drama pe care o trăia poporul român, melodiile sale menifestînd încrederea în perspectiva certă a biruinței apropiate.

Una dintre expozițiile de artă și arhitectură populară românească, organizate de Sindicatul Presei franceze la „Petit Palais” din Paris, în colaborare cu aritectul român George Sterian, a fost vizitată de soția președintelui Franței, Raymond Poincaré ²⁴, însoțită de alte oficialități, care, și pe această cale, au putut cunoaște cultura și arta poporului român, strîns legate de un trecut istoric zbuciumat. Prezența oficialităților franceze la acțiunile culturale inițiate de Comitetul de Asistență de la Paris a dovedit interesul și simpatia acestora față de problemele cu care se confrunta România.

Un sprijin prețios l-a obținut Comitetul de Asistență și din partea ziarelor franceze „Le Figaro”, „Les revues des deux Mondes”, „La revue hebdomadaire”, „Le Correspondant”, „L’homme enchaîné” — redactor G. Clemenceau, — care, pelîngă faptul că au deschis liste de subscripție pentru adunarea de fonduri necesare Crucii Roșii Române de la Paris, au anunțat operele de binefacere date în favoarea Crucii Roșii Române de la Paris, publicînd totodată o serie de articole despre istoria și cultura poporului român ²⁵.

¹⁹ Ibidem, dosar 52/1916, f-7-12.

²⁰ Ibidem, dosar 72,101/1917.

²¹ Ibidem, dosar 94/1917, f. 1.

²² Ibidem, dosar 162/1917, f-1-6. lb. fr.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem, dosar 96/1917, f. 20; 152/1917, f. 57

Directorul revistei „Illustration”, René Baschet, a ținut să contribuie la opera de binefacere a Comitetului, punându-l pe colaboratorul principal al revistei, pictorul Simon, să execute desenul unui brevet pe care Comitetul l-a dăruit celor care l-au sprijinit în adunarea fondurilor necesare realizării programului stabilit²⁶. Abel Faivre a pictat o încântătoare țărăncă româncă pentru programul susținut la Operă, iar G. Scott a realizat o frumoasă compoziție care reprezenta un soldat român și unul francez strângându-și mâna, în spatele lor fluturând steagurile României și Franței²⁷. Au fost editate în tiraje mari și vândute cărți poștale ilustrate de cei doi pictori. Fondurile adunate în acest fel, precum și cele provenite din donațiile unor persoane particulare, firme și societăți franceze, au constituit importante venituri în favoarea Comitetului de Asistență Român²⁸.

Participanților la operele de binefacere, Comitetul le-a oferit medalii, diplome și plachete realizate după desenele pictorilor menționați²⁹. Compozitorul Camile Saint-Saëns³⁰ și poetul Edmond Rostand³¹ transmit Anei Lahovari, în calitate de președintă a Comitetului, mulțumirile lor pentru medaliiile primite.

Auguste Dorchaine, referindu-se la desenul realizat de G. Scott, gravat pe medalie, sublinia ideea de colaborare între poporul român și cel francez³², „în același ideal, al vostru, „Dorobanț” și al nostru „Poilu” *, n-au slăbit stringerea mâinilor lor și drapelele noastre continuă să fluture împreună. Emoționanta compoziție a plachetei este reală azi cum a fost și ieri și sînt fericit să văd gravat pe reversul medaliei numele meu, care este al unui admirator fervent, al unui prieten al țării dumneavoastră”.

La rîndul său, Henri Beranger îi mărturisea Anei Lahovari: „Imaignea celor doi soldați, francez și român, simbolizează cu adevărat pentru eternitate asocierea frățească a celor două popoare latine, pentru apărarea dreptului și a libertății”³³

A. Baudrillart de la Academia Franceză, rectorul Institutului Catolic, a ținut în mod deosebit să-i prezinte Anei Lahovari omagiile sale, ca urmare a primirii medaliei Comitetului³⁴.

Conferințele organizate de Comitet în diferite arondismente ale Parisului și în alte orașe ale Franței (Lyon, Nancy, Saint-Nazaire, Hâvre etc.), la care au contribuit români cunoscuți deja de publicul francez — Elena Văcărescu, contesa de Noailles, generalul Rudeanu — și francezi — generalul Pélécier, G. Lacour Gayet, G. Dichter — au suscitât interesul pentru istoria României, făcînd cunoscute greutățile cu care se confrunta România

²⁶ Ibidem, dosar 130/1919.

²⁷ Ibidem, dosar 90/1919.

²⁸ Ibidem (lista persoanelor cărora Comitetul le-a oferit medalii), v. dosar 96/1917, f. 26—28; dosar 131/1917—1918, f. 30; dosar 63/1917 (caietul cu diplome trimise, adrese ale Comitetului trimise diferitelor personalități franceze, oameni politici, ziaristi, scriitorii, cu mulțumiri pentru darurile în bani și obiecte).

²⁹ Ibidem, dosar 68/1919.

³⁰ Ibidem, dosar 283/1919.

³¹ Ibidem, dosar 1 și 9.

³² Ibidem, dosar 130/1919, f. 143.

* Soldat francez din războiul 1914—1918.

³³ Ibidem, dosar 130/1919, f. 151.

³⁴ Ibidem, dosar 239/1918; 63/1917, f. 106.

pe plan diplomatic, atrăgând înțelegerea, simpatia și dorința opiniei publice de a sprijini realizarea unității naționale a României³⁵.

Asupra acestor probleme, Ana Lahovari a purtat o întreagă corespondență cu personalități politice și culturale ale Franței: Jules Cambon, ministrul afacerilor străine al Franței, Edouard Pichon, Gautier-Vignal, François Argo etc., precum și cu români stabiliți sau aflați în Franța, care susțineau cauza României peste hotare: George Enescu, Victor Eftimiu, Lucia Sturza Bulandra, Traian Vuia³⁶.

Românii de peste hotare vedeau în Comitet o posibilitate de a-și exprima voința pentru unire. Cincinat Pavelescu cerea sprijinul Anei Lahovari pentru înființarea unei reviste enciclopedice care să facă România cunoscută străinătății³⁷. De la Roma, Simion Mândrescu comunica președinției Comitetului de Asistență că primul ministru al Italiei, Orlando, și-a dat acordul pentru constituirea „Comitetului de acțiune al românilor din Transilvania, Banat și Bucovina”³⁸.

Comitetul a contribuit substanțial la organizarea și trimiterea în țară a misiunii militare sanitare franceze.

Corespondența dintre Comitet și Legația României din Paris, cu ministrul pentru probleme sanitare din cadrul Ministerului de Război al Franței, Justin Godart³⁹, cu generalul Sabatier, precum și cu diferite firme și case de transport arată efortul făcut pentru achiziționarea și expedierea în România a aparatului medical necesare⁴⁰.

O activitate laborioasă a desfășurat alături de Comitetul de Asistență dr. Ioan Cantacuzino, aflat la Paris în scopul sprijinirii acțiunii de organizare și plecare a misiunilor militare sanitare franceze în România⁴¹. Astfel, dr. Tuffier⁴², inspector general sanitar al armatei franceze, în colaborare cu dr. Jean Louis Faure⁴³, profesor la Facultatea de medicină din Paris, alături de români desemnați pentru aceasta, au ales cei mai buni doctori disponibili care își ofereau serviciile României. Arhiva Comitetului de Asistență conține o voluminoasă și deosebit de interesantă corespondență de la o serie de doctori și infirmiere franceze care își ofereau serviciile pentru România⁴⁴.

De asemenea, fișele⁴⁵ completate de membrii misiunilor militare franceze cu privire la condițiile de achitare a retribuțiilor care le reveneau, ca și registrele care au consemnat activitatea desfășurată de medicii și infirmierele acceptate să plece în România, oferă imaginea strădaniei depuse de factorii de resort în alegerea unor buni specialiști de care era atîta nevoie în țară. În ianuarie 1918, misiunea medicală franceză din România număra 89 medici, farmaciști, ofițeri administrativi, trei grupe de infir-

³⁵ *Rapport sur l'Oeuvre accomplie...* p. 6.

³⁶ Arh. St. București, fond Comitetul de Asistență, dosar 130/1916 f. 289; dosar 285/1916—1918, f. 292.

³⁷ *Ibidem*, dosar 106/1017, f. 1, orig.

³⁸ *Ibidem*, dosar 130/1918, f—12, orig.

³⁹ *Ibidem*, dosar 9/1916, orig., lb. fr.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar 11/1916, orig. lb. fr.

⁴¹ *Ibidem*, dosar 9/1916, v. și dosar 173/1916, f. 1—46

⁴² *Ibidem*, dosar 68/1919, f. 73.

⁴³ *Ibidem*, dosar 55/1916—1919, orig.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar 27/1916, 1917, orig.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar 50/1916—1918.

miere, radiologi⁴⁶ etc. Misiunea a asigurat totodată serviciile spitalului instalat la București. Un rol deosebit în îngrijirea răniților l-au avut doctorii Dehelly Clunet, Zislin și Rafinesque, farmacistul Gérard, medicul radiolog Vignat, unii dintre ei dându-și viața pe pământul României. Sînt impresionante rapoartele și scrisorile trimise Anei Lahovari de foști membri ai misiunii militare sanitare franceze, în care se relatează activitatea desfășurată⁴⁷, imagini veridice ale situației economice și sanitare a României acelor ani. Dr. I. M. Albert Lavenant scria din România despre activitatea desfășurată de misiunea militară franceză⁴⁸.

Afirmarea Comitetului de Asistență, datorită muncii depuse face să devină, de fapt, centrul către care gravitau toți românii din diferite țări ale lumii care voiau să sprijine în vreun fel România. Se păstrează corespondența primită de Comitetul de Asistență de la românii stabiliți în diferite orașe din SUA care își exprimau dorința de a sprijini cu fonduri bănești activitatea Comitetului⁴⁹.

Într-o scrisoare adresată familiei, președinta Comitetului de Asistență, vorbind despre activitatea desfășurată mărturisește: „văd că am putut fi utilă patriei, deși departe de ea. Simt că am îndeplinit o datorie cu toată voia și energia noastră”⁵⁰.

Documentele Comitetului de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris (1916—1918) fac dovada contribuției morale și materiale a românilor de peste hotare și mai ales din Franța, confirmînd statornica prezență a Franței însăși alături de români în marile bătălii ale istoriei.

1

1918 aprilie 2, Paris. Auguste Doichaine mulțumește, în scris, Anei Lahovari pentru placheta trimisă în dar pentru sprijinul acordat Comitetului de Asistență; mărturisește devotamentul său pentru România.

Paris, le 2 avril 1918

Madame la Présidente,

L'envoi de cette belle plaquette m'a touché profondément et j'en remercie avec vous, le Comité d'Assistance à la Croix-Rouge Roumaine.

Comptez sur mon absolu dévouement à votre oeuvre, faites appel quand il vous paraîtra utile à mon concours lorsque des temps meilleurs et des heures moins menacées permettront des réunions nouvelles ou je pourrai prendre la parole. La Roumanie n'a pas été vaincue, mais trahie, après des sacrifices et des victoires qui ont ajouté encore à sa grandeur morale et qui l'ont rendue plus chère que jamais à tout ses alliés fidèles, d'abord à la France. Bientôt dans quelques mois peut-être l'affreuse épreuve de votre Patrie sera terminée, le traité sans valeur signé par elle, le couteau allemand sur le coeur et le pistolet Austro-Hongrois sur la tempe, sera déchiré et jeté au vent, tous les rêves des générations roumaines seront accomplis comme tous ceux des générations françaises.

Dans l'idéal votre „Dorobantz” et notre „Poilu” n'ont point desseré l'étreinte de leur main et nos drapeaux continuent de flotter ensemble.

⁴⁶ Ibidem, dosar 173/1918, f-1-46.

⁴⁷ Ibidem, dosar 173/1919

⁴⁸ Ibidem, dosar 126/1917, orig., lb. fr.

⁴⁹ Ibidem, dosar 23/1916, f-1-2, 110/1917, v. și Lidia Mihăilescu, *Documente despre solidaritatea cu cauza unirii*, în „Revista Arhivelor”, 1979, supliment, f. 296.

⁵⁰ Arh. St. București, fond Comitetul de asistență, dosar 6/1916, f. 14, orig.

L'émouvante composition de la plaquette est vraie aujourd'hui comme elle l'était hier et je suis heureux de voir graver au revers de mon nom, qui est celui d'un admirateur fervent, d'un ami dévoué de votre Pays.

Veuillez trouver ici, Madame la Présidente, le respectueux hommage de mon attachement.

signé Auguste Dorchain

Arh. St. București, fond Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris, dosar 130/1919, f. 131.

Traducere :

Prezentarea medaliei este frumoasă și adevărată ca ieri și azi și sunt fericit să văd gravat pe reversul numelui meu, care este al unui admirator fervent, al unui prieten devotat al țării dumneavoastră.

Paris, 2 aprilie 1918.

Doamnă președintă,

Trimiterea acestei frumoase plăchete m-a măgulit profund și vă mulțumesc atât dumneavoastră, cât și Comitetului de Asistență al Crucii Roșii Române.

Contați pe devotamentul meu absolut față de opera dumneavoastră, faceți apel, când vi se va părea util, la concursul meu, cind timpuri mai bune și oare mai puțin amenințătoare vor permite reuniuni noi în care voi putea lua cuvântul.

România n-a fost învinsă, ci trădată, după sacrificii și victorii care s-au adăugat măreției sale morale și care au făcut-o mai apropiată ca niciodată aliaților ei fideli și în primul rind Franței. Cuiind, poate peste câteva luni, încercarea groaznică prin care trece Patria dumneavoastră se va sfârși, tratatul fără valoare semnat de ea cu cușitul german amenințându-i inima și pistoletul austro-ungar timpă va fi stășiat și aruncat în vînt, iar toate visurile generațiilor de români se vor împlini la fel ca și cele ale generațiilor Franței.

În același ideal, al vostru „Dorobanț” și al nostru „Poilu” n-au slăbit stringerea mîinii lor și drapelele noastre continuă să flutue împreună.

Emoționanta compoziție a plăchetei este tot atât de adevărată cum a fost și ieri, iar eu sînt fericit să văd gravat pe reversul plăchetei numele meu, care este al unui admirator fervent, al unui prieten devotat al țării dumneavoastră.

Veți găsi aici, doamnă președinte, respectuoase omagii ale atașamentului meu.

ss. Auguste Dorchaine

2

1918 aprilie 11, Paris. René Bazin trimite Anei Lahovari o carte de vizită, prin care îi mulțumește pentru plăcheta trimisă.

Mes respectueux hommages et tous mes remerciements, pour l'envoi de cette belle et touchante médaille.

René Bazin
de l'Académie Française

11 avil 1918

6. Rue Saint-Philippe du Roule

Arh. St. București, fond Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris, dosar 230/1918, f. 1.

Traducere :

Respectuoasele mele omagii și toate mulțumirile pentru trimiterea acestei frumoase și emoționante medalii.

René Bazin

de la Académie Française

11 aprilie 1918

6. Rue Saint-Philippe du Roule

3

1918 aprilie 15, Paris. Henry Béranger mulțumește Anei Lahovari pentru placheta trimisă.

Paris, le 15 avril 1918

Madame,

Je m'excuse d'avoir tant tardé, par suite d'une mission aux armées, à votre lettre du 3 avril et à la plaquette commémorative qui l'accompagnait.

Je vous prie d'exprimer tous mes sentiments de sincère reconnaissance au Comité de la Croix-Rouge Roumanie, dont le témoignage fidèle me touche profondément. L'image de ces deux soldats français et roumain symbolise en effet pour l'éternité l'association fraternelle des deux grands peuples latins pour la Défense du droit et de la liberté. Jamais la France ne pourra oublier l'élan généreux et raisonné de votre nation vers ses sœurs d'Occident. Et des jours renaîtront où le soleil de Rome se levera pour toute la latinité sur le monde. Ce jour le Bucarest et Paris se retrouveront de nouveau la main dans la main.

Veillez trouver ici, Madame, la nouvelle expression de mes sentiments des respectueuse et reconnaissante admiration.

signé : Henry Béranger

Arh. St. București, fond Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris, dosar 130/1919, f. 151.

Traducere :

Paris, 15 aprilie 1918

Doamnă ,

Îmi cer scuze de a fi întâziat atât de mult, ca urmare a unei misiuni pe front, la scrisoarea din 3 aprilie și la placheta comemorativă care o însoțea.

Vă rog să exprimați sentimentele mele de sinceră recunoștință Comitetului Crucii Roșii Române, a cărui măturie fidelă mă mișcă profund.

Imaginea celor doi soldați, francez și român, simbolizează cu adevărat pentru eternitate asocierea frățească a celor două mari popoare latine pentru apărarea dreptului și a libertății. Niciodată Franța nu va putea uita elanul generos și înțelept al națiunii dumneavoastră către surorile sale din Occident. Și vor sosi zilele în care soarele Romei va străluci pentru toată latinitatea lumii. În acea zi, Bucureștiul și Parisul se vor regăsi din nou mină în mină.

Veți găsi aici, Doamnă, noua expresie a sentimentelor mele de respect și recunoșcătoare admirație.

Henry Béranger

4

1919 aprilie 6, Paris. Pichon, ministrul afacerilor străine al Franței, mulțumește Anei Lahovari pentru placheta trimisă, care perpetua amintirea fraternității de arme a României și Franței.

Ministère des Affaires
Etrangères
Cabinet du Ministre

République Française
Paris, le 6 avril 1918

Madame,

Vous avez bien voulu m'offrir, au nom du Comité d'Assistance à la Croix Rouge Roumaine une plaquette destinée à perpétuer le souvenir de la fraternité d'armes de la Roumanie et de la France.

J'ai été profondément touché de cette gracieuse attention du Comité que vous présidez, et je vous prie de lui transmettre mes vifs remerciements en lui renouvelant l'assurance de l'attachement que je garde à votre oeuvre et à votre Pays.

Veuillez agréer, Madame, mon hommage respectueux et reconnaissant.

ss. S. Pichon

Madame Lahovari
Présidente du Comité d'Assistance
à la Croix-Rouge Roumaine
114, Avenue des Champs-Élysées — Paris

Arh. St. București, fond Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris, dosar 220/1918.

Traducere

Ministerul Afacerilor Externe
Cabinetul ministrului

Republica Franceză
Paris, 6 aprilie 1918

Doamnă,

Dumneavoastră ați binevoit să-mi oferiți în numele Comitetului de Asistență al Crucii Roșii Române, o plachetă destinată să perpetueze amintirea fraternității de arme a României și Franței. Am fost profund emoționat de această amabilă atenție a Comitetului pe care îl prezidați și vă rog să li transmiteți viile mele mulțumiri, reinnoindu-i asigurarea atașamentului pe care îl păstrează și țării dumneavoastră.

Primiți vă rog, Doamnă, omagiul meu respectuos și recunoscător.

ss. S. Pichon

Doamnei Lahovari
Președinta Comitetului de Asistență
al Crucii Roșii Române
114, Avenue des Champs-Élysées
Paris

Căpitănia portului Galați

VIORICA SOLOMON

Portul Galați se confundă, ca vechime, cu orașul Galați, despre a cărui început s-au emis mai multe ipoteze, dar nici una probată documentar. Cu privire la apariția Galațiului ca oraș și port, literatura istorică pune evenimentul, de cele mai multe ori, în legătură cu consecințele ocupării Chilie și Cetății Albe de către turci în 1484¹. Prima mențiune documentară sigură despre orașul Galați, făcând abstracție de o serie de documente false sau îndoielnice, o constituie cea din *Chorographia Moldovei* a lui Georg Reicherstorffer, din 1541, ca și înscrierea făcută pe harta Moldovei întocmită de același autor².

Având în vedere legătura dintre apariția și dezvoltarea orașului și portului Galați, se poate presupune cu îndreptățire că, de la începuturile

¹ N. Ioiga, *Studii și documente cu privire la Istoria Românilor*, vol. XIII, București, 1909, p. 225, și Gh. N. Munteanu-Birlad, *Galați*, 1927, p. 27.

² *Călători străini despre Țările Române*, vol. I, București, Ed. științifică, 1968, p. 202,